

Folkmåls- och Folkminnesundersökningen
i Övre Norrland
Länsmuseet, Umeå.

Frågelista nr 1.

BYALAG OCH BYGEMENSKAP

För en vetenskaplig undersökning rörande de former för samverkan som existerat inom byar och grannlag i äldre tid, vädjar FFÖN om hjälp med besvarandet av nedanstående frågor. De inledande frågegrupperna avser de organiserade byalagen och bystämmorna. Inom stora delar av norra Sverige har byalagen ej haft så fast organiserade former - de som av den anledningen har föga att berätta från sin hemtrakt bör dock uppmärksamma frågelistans senare del som syftar till att klarlägga hur samarbete i ekonomiska m.fl. frågor gestaltat sig utom byalagens ram. Var god ange i svaret till vilken socken och by uppgifterna hänför sig. Sagesmannens namn, födelseår och födelseort bör även antecknas. Svaret postas inneslutet i bifogade frankerade kuvert.

Umeå i april 1960.

1. BYORDNING

Finns någon byordning bevarad? Är den handskriven eller tryckt? Finns äldre byhandlingar kvar (byastämmoprotokoll, räkenskaper, kartor)? Vem har hand om dem och hur förvaras de?

2. BYASTÄMMA

När hölls byastämma? Vilken var den viktigaste stämman under året? Vilka hade rätt att delta i den? Fick den som uteblev böta? Var samlades man till stämma? Hur skedde sammanställningen? Fanns någon budkavel el. dyl.? Finns någon budkavel av trä bevarad i byn? Är den daterad? Vem bar omkring budkaveln? När började man annonsera i tidningarna om att stämma skulle hållas? Vem ledde stämman och vad kallades han? Hade han några medhjälpare? Hur valdes dessa och för huru lång tid? Gick sysslorna i tur? Vad ingick i deras åligganden? Hade de någon ersättning för sitt arbete? Hade ordföranden något värdighetstecken (ordförandeklubba el.dyl.)?

3. FÖRHANDLINGAR

Hur tillgick en byastämma - giv en så uttömmande beskrivning som möjligt. Vilka var de vanligaste ärendena? Skrevs protokoll? Av vem? Händes det att byastämman utdömde straff (böter o.s.v.)? Vad användes böterna till? Avslutades stämman med något slags kalas? Vad förtärdes under detta? Förekom några särskilda ceremonier, t.ex. vid ordförandeskifte?

4. GEMENSAM EGENDOM M.M.

Ägde byn gemensam mark (skog, fäbodlar, fisken o.s.v.)? Hur nyttjades dessa? Hur fördelades avkastningen? Hade hela byn delaktighet i dessa eller bara vissa gårdar? Förekom av byn anställda personer som vaktade byns skogar och betesmarker för intrång? Var det böndernas skyldighet att i tur och ordning hålla sådan vakt? Ägde byn eller en del av byn gemensam kvarn, smedja, såg, båt (för vilket ändamål?) el.dyl? Hur fördelades underhållskostnader och nyttjanderätt? Fanns någon särskild föreståndare och avlönades han av de övriga delägarna? Fanns i byn mejeri eller andelsbutik? När inföll deras verksamhet? Ägde byn gemensam tjur eller fargalt? Vem skötte om den och skedde detta mot särskild avlöning? Anställde byamännen gemensam jetare under sommaren? Var denne lapp?

5. GEMENSAMT ARBETE

Var det vanligt att man hjälptes åt vid uppförandet av nya hus? Vilka gemensamhetsarbeten förekom (utdikningsföretag, slåtter, notfiske) och hur kom man överens om lämplig tidpunkt och arbetsfördelning? Förekom brandvakter inom byn? Hur sköttes väghållningen? Förekom uppdelning i plogrotar? Fanns någon plogkavel, varpå angavs plogningsskyldigheten? Var det vanligt att arbeten av nyssnämnda typ utlämnades på entreprenadauktion? Reste grannarna tillsammans på handelsfärder, till marknad och till staden eller till kyrkan?

6. BEGRAVNING, BRÖLLOP, M.M.

Fanns gemensam liksläde eller likvagn, gemensamma bårkläder? Fanns likbärrarlag - d.v.s. var byn indelad i olika rotar, som hade skyldighet att bära den döde till graven och vars rättighet det var att inbjudas till begravningen? Fanns likmande förhållanden när det gällde bröllop? Finns minnen om att man samlats till skördegillan, (lin)dragarkalas, lekstugor eller andra gemensamma fester i byn?

7. FATTIGVÅRD

Hur var det sörjt för fattiga och inhyses? Vilka rättigheter och skyldigheter hade dessa t.ex. när det gäller användande av byns betesmarker, skog m.m.? Hur länge förekom utackordering av fattiga på auktion? Eller var det ordnat med turgång gårdarna emellan? Användes fattigklubba?

8. SKOLA

Hur var skolundervisningen ordnad i äldre tid? När byggde man särskilt skolhus?

9. FÖRENINGAR

Vilka var de första föreningarna i byn? Fanns nykterhetsförening? När kom de första föreningarna av religiös karaktär? När bildades den första RLF-avdelningen i trakten och hur var det med anslutningen i början?

10. SAMMANHÅLLNINGEN I BYN

Hade man öknamn - och i så fall vilka? - på grannbyarnas invånare? Var slagsmål vanliga mellan grannbyars pojkar? Förekom motsättningar inom byn mellan olika grupper? Hade man särskilda namn på sådana delar av byn som särskilt höll ihop?